

Ad-avane!

Cuadernos Españoles
de Cultura Idista

Ofical Organo dil
Hispan Ido-Societo

**Sequez apta voyo,
parolez Ido-linguo !**

Numero 32 Aprilo 2021

Januaro - Aprilo 2021

Indexo

- P. 02 **Lingui en Hispania**
- P. 08 **Ka Sputnik V proximeskas?**
- P. 14 **Idala Niuzi en Hispania**
- P. 15 **Ni profitez nia linguo !**
- P. 16 **L'altra idala dicionario**
- P. 17 **Rakonto: L'ultima teguleto**
- P. 20 **Lasta libri en Ido-linguo**
- P. 21 **Gramatikala Pagino: *La voz pasiva sintética***
- P. 25 **Nia Pioniri: *Robert Castelló***
- P. 28 **Ni parolez pri: *Uceli***
- P. 29 **Poezio: *Griza Kanto***
- P. 30 **Hispana Literaturo**
- P. 31 **Bon Appetit !**
- P. 32 **Vortala disktraktilo**
- P. 33 **Hieroglifo**
- P. 34 **Humuro e solvuri dil pasinta numero**
- P. 35 **Recursos para aprender Ido**

Fundada en el año 1927 para la propaganda de la lengua internacional IDO.

Editas: HISPANA IDO-SOCIETO
Redaktero: José Mª Rodríguez

Apartado de Correos 3142
E-14080 Córdoba
España - Hispania

idosocietohispana@hotmail.com

Kunlaboras:

Itziar

Antonio Martínez

Günter S.

Alex Quaranta

Lingui en Hispania

Segun l'artiklo 3-esma dil Hispana Konstituco, aprobata en la yaro 1978, la kastiliana esas la oficala linguo di Hispania, ca artiklo anke proklamas, ke singla hispano mustas konocar e darfas uzar la hispaniana. La duesma parto dil artiklo 3-esma anke dicas, ke la cetera hispaniana lingui esas koofical en singla autonoma regiono, co esas: teritoriala ento qua havas legislativ autonomeso ed executala kompeteso. Entote, Hispania havas 17 autonoma regionni plus du autonoma urbi, ma ne omna regionni havas kooficala propra linguo. Qua esas ta kooficala lingui en Hispania?

Autonoma regionni ed urbi di Hispania

La Kataluniana Linguo:

Pos la kastiliana, la kataluniana esas la linguo plu parolata en Hispania. Ol esas koofical en la autonoma komunumi Katalunia e Baleari. La kataluniana esas latinida linguo, ed ank ol esas la ofical linguo dil mikra stato Andora, en la Pirenei. En Hispania plu kam 11 milioni parolas ca linguo, ma anke onu parolas la kataluniana en regioni dil sudo di Francia ed en l'italiana urbo Alguero.

Katalunia

Baleari

Texto en la kataluniana linguo e tradukuro aden Ido-linguo:

Ah!, petit princep, d'aquesta manera, i a poc a poc, vaig anar entenen la teva petita vida malenconiosa. Durant molt de temps, l'única distracció que havies tingut havia estat la dolçor de les postes de sol. Vaig saber aquest altre detall el matí del quart dia, quan em vas dir: M'agraden molt les postes de sol.

“Ho princeto! Pokope me komprenis la kauzo de vua melankolio. Longatempe vua unika distrakto esis observar la dolceso di la sunokusho. Ton me savis en la matino di la quaresma dio, kande vu dicis a me: La sunokushi tre multe plezas me.”

La Valenciana Linguo:

La statuto dil autonoma regiono Valencia proklamas, ke la valenciana linguo esas koofical en ca regiono. Ma, ek la linguala vidopunto onu konsideras, ke la valenciana nur esas varianto dil kataluniana. Tale, kande la hispana administerio publikigas dokumenti en singla hispaniana linguo ed onu ofras la posibleso lektar oli en la kataluniana ed en la valenciana, maxim ofte amba versioni esas identa. Hodie, es kalkulata ke 2 milioni parolas la valenciana linguo.

Valencia

Yen la tradukuro dil propocata texto di “La Princeto”:

Ah! príncep xiquet, així, a poc a poc, he entès la teua petita vida malenconiosa. Durant mol de temps la teua única distracció ha estat la dolçor de les postes de sol. Em vaig adonar d’aquest nou detall el matí del quart dia, quan em vas dir: M’agraden molt les postes de sol.

La Galisiana Linguo:

La galisiana esas linguo parolata en Galisia, regiono en la nord-westo di Hispania. Preske 2 milioni parolas ta latinida linguo, qua havas forta influí dil portugalana linguo. Ek la statikala vidpunto la 60% ek la galisiani uzas ofte ca linguo en la regiono.

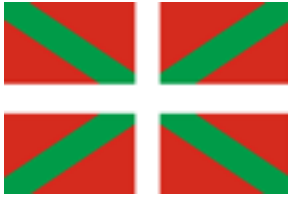
Galisia

Yen la tradukuro dil texto aden la galisiana linguo:

¡Ah, meu principiño, así fun comprendendo eu, pouquiño a pouco, a túa vidiña melancólica! Durante moito tempo non tiveches outra distracción que a dozura que sentías ó contemplar o solpor. Aprendín este novo detalle cando na mañá do cuarto día me dixeches: Gústame moito o solpor.

La Baska Linguo:

La baska esas un ek la maxim anciana lingui en Europa. Ol havas nula similesa kun altr europana lingui, quankam dum yarcenti ca linguo recevis influí, precipue nova vorti, de la cirkumanta lingui: hispaniana e franciana. Segun studiuri, la origino dil baska trovesas en la primitiva habitanti dil Peninsulo Iberiana. Hodie la baska es kooficala linguo en la autonoma regiono Baskia e Navara, ma anke onu parolas la baska en sudala regiono di Francia. Segun kalkuli, preske un miliono de homi parolas la baska en Hispania.

Baskia

Navara

Yen la tradukuro dil komenco dil chapitro 6-esma di “La Princeto” aden la baska linguo:

Ai printze txikia! Horrela zure bizitza tristea poliki ulertu nuen. Ez zenuen beste gozabiderik eguzkiaren sartzeen goxotasuna besterik. Gauza berri hau laugarren eguneko goizean jakin nuen zuk zera esan zenidanean: Eguzkiaren sartzeak gustatzen zaizkit.

La Aranana Linguo:

Katalunia esas autonoma regiono en Hispania kun tri kooficala linguo, ultre la kastiliana e la kataluniana, anke l’aranana esas kooficala en la Valo di Aran. Ca linguo esas varianto dil gaskoniana, qua esas konsiderata kom dialekto dil ocitaniana linguo. La aranana linguo esas parolata da 3000 homi.

Yen la tradukuro aden la aranana linguo:

Ah! petit prince, atau compreni, pòga pòc, era tua petita vida melancolica. En molt de temps non auies agut per distracion qu’era doçor deth solei quan se cògue... Sabí aguest nau detalh, eth quatau dia ath maitin, quan me diguís: M’agrade veir quan eth solei se cògue.

Valo di Aran

Lingui preske kooficala:

Existas autonoma regioni en Hispania qui ne havas kooficala lingui, tamen ibe onu promocas la uzado di propra linguo, ma sen la karaktero di oficala linguo. Tale, **la asturiana linguo**. La uzo di ca linguo esas aceptata e mem promovata en skoli en la regiono Asturia, ibe ol esas

parolata da 200.000 homi. Yen la propozata tradukuro aden la asturiana linguo:

Asturia

¡Ah, principín! Pasu ente pasu fui enterándome de que la to vida yera de lo más murnio. En munchu tiempu nun tuvieres otra diversión que ver atapecer el sol. Dime cuenta d'ello al cuartu día cuando me dixisti pela mañanina: ¡Cómu me presten les atapecies!

La aragonana linguo esas parolata en nordal Aragon. Hodie 10000 homi parolas ol. Quankam la aragonana ne esas koofical linguo, lego dil yaro 2013 aceptas e promocas la uzo e docado dil aragonana linguo. Kelka studiuri asertas, ke ta linguo reale es anke varianto dil kataluniana.

Yen la tradukuro dil texto aden la aragonana linguo:

Oi, prenzipet! Asinas, a moniquet, he replecada a tuya chiqueta bida malinconica. Durán muito tiempo a tuya unica entretenedera estió a suabura d'as clucadas de sol. M'enteré d'iste nuevo detalle o cuatreno diya, de maitins, cuan me diziés: Me fan muito goyo as chucadas de sol.

Aragon

Hispania esas kruzelo ube multa linguo intermixas su. Altra dialekti, kom la extremadurana, la murciana o la linguo dil hispaniana cigani, pri qui ne existas legi pri la docado, mustas esar protektata, nam oli apartenas ad la kultural patrimonio di omna hispani.

Murcia

Extremadura

Gigana Populo

Ka Sputnik V proximeskas ?

Publikigita studio-donaji atestas intertempe l'efikiveso di la Rusa Corona-vacinsero. La koncepto kun du diversa vektoro notore esas efikoza.

L'unesma artificioza satelito startis ye la 4esma di oktobro 1957 e cirkum-iris pose nia Tero pipiante dum 90 dii. La starto di Sputnik 1 olim esis shoko por la westala mondo, nam ol demonstris la labor-kapableso di Sovieta fuzei. Sequis ankore quar tala artificioza terala sateliti kun la nomo Sputnik.

„Sputnik V“ nun esas la nomo por ula vacin-sero, di qua la permision en kazo di bezono por imunigado kontre Covid-19 la prezidanto di Rusia Vladimir Putin ja ye la 11esma di agosto 2020 proklamis. La „V“ stacas por vacin-sero, ma anke por la romana „5“, e probas videble departar del imajo di la quar Sovieta sputniki.

Ma por la duesma shoko kontre la Westo la Rusa vacin-sero ne ya esas kapabla..Nam malgre la frua provizora permiso la amasala vaccinizado komencis anke en Rusia erste dum decembro – simile kam en Britania, Israel od Usa per vacin-seri de Biontech/Pfizer, Moderna ed Astra-Zeneca.

La Rusa vacin-sero kun ciencala nomo „Gam-Covid-Vac Lyo“ esas tale-dicita vektor-vacin-sero, lo signifikas, ke ol uzas ne-propagebla adeno-virusi, ne-nociva kataro-virusi. Li esas Trojana kavalo di la gen-teknikisti por transportar hered-informo di ula karakterizanta parto di la Covid-19-germo aden la korpo di la vaccinizado.

La Trojana kavalo

Anke altra landi produktas vektor-vacin-seri segun la bazo di homala o simiala adeno-virusi. A to apartenas la kandidata Corona-vacin-sero Ad26 di la firmo Johnson e Johnson e AZD 1222 de la kooperado dil universitato kun Astra-Zeneca. Olta esas ja probita de junio 2020 en ula fazo-III-studiuro ed intertempe esas permisita. Sputnik V uzas homala adeno-virusi, dum ke Astra-Zeneca uzas virusi, qui nur aparas che chimpanzei. Li omna esas komuna, ke unesme on mustas multigar l'uzata adeno-virusi. Lo eventas en kazo di la Gamaleja-vacin-sero en kultivi di homala embrionala reno-celuli (HEK 293). Segun to on ekstraktas la virusi ed on eskartas parto di lia atakema gen-informo. Li esas nun relative ne-nociva transportili por ta geni, qui insertesas aden li. La vektor-virusi transportas la hered-informo por la dorni (spikes) di la Corona-viruso aden la korpo di la vacinizendo.

Pro ke la adeno-virusi depozas lia hered-informo en formo de duopla-korda DNA, la gen-sequo por la spike-proteino mustas antee transformesar del un-korda RNA di la Corona-viruso a duopla-korda DNA. La gen-sequo por la S-proteino lore

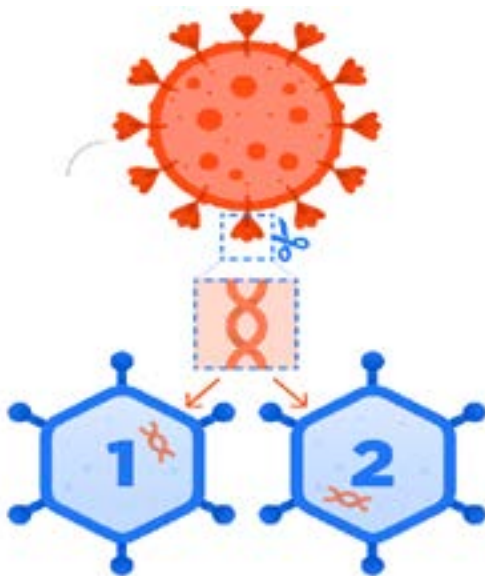
insertesas aden la DNA-hered-substanco di la Trojana kavali. Kande ol lektesas pos la vacinizo en la homala celuli, li produktas l'izolita spike-proteini di la Covid-19-jermi, e l'imun-sistemo di la vacinizito produktas anti-korpi, qui en kazo di infekto per la vera viruso ton dicernas e kombatas.

La Sputnik-vacin-sero konsistas ek du diferanta kompozanti por l'unema e duesma vacinizo. Ol-ci uzas diferanta vektor: Un sur la fundamento di la gen-manipulita adeno-viruso di tipo 26 (Ad26), en qua la Corona-spike-protein-geno esas integraligita, ed ula deviacanta homala adeno-viruso tipo 5 (Ad5), qua kontenas la sama spike-geno. Do esas du diferanta transportili kun la sama konteno. Simbolatre du Trojana

kavali kun soldati di la sama armeo e la sama impero en la ventro.

L'unesma vaciniz-kompozanto startas kom tale-dicita „Primer“ ed amorcas l'unesma imun-respondo. La vacinizita homo nun unesme produktas amaso de virus-spike-proteini e sua imun-sistemo kontre to homala anti-korpi. Nia korpo kom bio-reaktilo produktas quaze ipse la vacin-sero.

La duesma vaciniz-kompozanto devas plu-fortigar l'imun-respondo. E tale aparas la stroko per la du diferanta vektori. Nome anke la kom vektoro uzita vivanta e ne-propagebla adeno-virusi genitas imun-reakto. Pro ke la vektoro di la duesma vacinizo distingas del unesma, povas posible pos l'unesma vacinizo produktita anti-korpi kontre la adeno-viruso ne febligar l'efiko di la duesma vacinizo.

Unesma e duesma dozo dil vacino transformas la kron-viruso

Lo povus esar la kauzo koncerne la min bona efikiveso di la vacin-sero Astra-Zeneca, qua nur jacas ye cirkume 60 po cent. Nam olu uzas la sama vektoro por amba vacinizi. Anti-korpi, qui produktesas pos l'unesma vacinizo, povus impedar, ke la vektori di la duesma esas acceptita aden

la celuli. Cetere Astra-Zeneca intertempe laboras pri to per helpo di la Sputnik-exploristi plu-bonigar la propra remediilo. Existas anke klinika-studiuro por kombinar amba vacin-seri favore plu bona efikiveso. Min klara esas la kohereso inter la procedo di Astra-Zeneca e la min granda efikiveso di la vacin-sero kontre la Corons-mutanto B.1.351, qua forte propagas en Sudafrika.

Rusa tekniko preferas konocate robusta solvi. La vacin-sero intertempe esas obtenebla anke en konjel-sikigita formo e povas lore konservesar ye temperaturo 2 til 8 gradi Celsius. Un vaciniz-doza kustos min kam 10 US-dolari .

On produktas la remediilo en sis fabrikeyi en Rusia e mondvasse en dek altra, exemple en India, Brazilia, balde anke en Chinia, Argentina e Turkia.

Segun Rusa informo mondvasse esas la produktiveso ye 1,4 miliardi vaciniz-dozi. Segun raporto por la EU on negocias pri cent milioni de dozi dum la duesma trimestro.

Ankore dum la pasinta yaro en la Westo on konsideris favore skeptikale la Rusa vacin-sero. Sen-dubite lo esis komunikanta per la prefere politikala kam ciencala prizentado. Exemple la prezidanto Vladimir Putin ipse divulgis ja somere 2020 la provizora l'efektala nombri ek ula interanalizo di la lora klinikala fazo-III-studiuro ed informis pri la en-skriburo

La vacino Sputnik V arivas aden arjentiniana aeroportuo

di la vacin-sero en Rusia – cirkume komparebla kun permiso en kazo di bezono en westala landi. Ed il jus anke informis pri la vacinizo di la propra filiino. Unika apuda efiko segun patreto Putin: Febro til 38 gradi. La ag-maniero lore kritikesis ne nur en la westo. Exemple la Germana Paul-Ehrlich-Institut kritikis la manko de donaji. Anke Rusa esploristi enuncis sua kritiko.

Tamen komence di decembro startesis la amasala vacinizo di la Rusa habitantaro. Exemple en Moskva on iras por vacinesor kun la personala dokumento a la proxime situita vacinizerio – por exemplo a la centrala varo-palaco GUM od a la Bolshoi-teatro. Vart-tempo nur poka dii, nula evo-limitizo! Til nun advere anke en Rusia erste 2,2 milion homi esas vacinizita.

La kritiki di la pasinta yaro dume povus reduktesis. Nam la inter-rezultaji di la Rusi, publikigita en la Britana medicin-jurnalo „The Lancet“, esas konvinkanta. Depos la komenco di la fazo-III-experimenti 40 000 personi partoprenis. Segun la inter-rezultaji dil unesma cirkume 20 000 partoprenanti infektis su 62 de ensemble 4902 personi ek la placebo-grupo (1,3 po cent), kontre ke en la grupo di la 14 964 vaciniziti esis nur 16 infekti (0,1 po cent).

La principo funcionas

Segun la studiuo la apuda efekti di Sputnik V esas moderata, generale gripatra simptomi, fatigeso o dolori ye la puncion-loko. Nula de la quar morto-kazi esas efektigita dum la klinikala verifiki da la vacinizi. Du kazi genitesas da Covid-19-infekto, qui kurttempe pos l’unesma vacinizo eventis. Versimile la probo-personi infektis su antee malgre negativa

En komento di „Lancet“ la amba Britana medicinisti Ian Jones de l'university Reading e Polly Roy de la London School of Hygiene and Tropical Medicine, qui ne partoprenis la studiuri: „La developo di la vacin-sero Sputnik V esis internacione forte kritizita, pro ke ol esis superhastema, kurtigita e ne-transparente produktita. Ma la nuna publikigita rezultaji esas tote klara. La ciencala principon di la vacinizo on povis demonstrar, ula plusa vacin-sero por kombatar la pandemio esas en la dispono.“

Ultre Rusia ed amikiganta landi quale Serbia, Kasakia e Turkmenia anke la EU-membro Hungaria uzas la Rusa vacin-sero malgre mankanta permiso da la Europana medikament-agenturo (EMA). Per permiso en kazo di bezono on uzos Sputnik V anke en Argentina, Bolivia, Venezuela ed Irania.

Ye la 29esma di januaro 2021 Rusia anuncis, ke ol povas provizar la EU dum la duesma trimestro ye 100 milion vaciniz-dozi de Sputnik V. Per to on povus vacinizar 50 milion homi. Altre kam rumoro esis en Rusia, ne existas ofro por permiso di la sero che la EMA. Ma esas segun EMA ciencala konfero por permiso-proceso.

Recente on povas audar ek la kontoro di la prezidanto di la ministraro en Saxonia-Anhalt, ke ula meza-klasa firmo en Dessau povus produktar ye licenco Sputnik V. Til nun la firmo IDT Biologika en Dessau ipse ne volis verifikar lo.

Reinhard Renneberg, "Neues Deutschland" (20.2.21)

Aden Ido tradukis: Günter S

Idala Niuzi en Hispania

Hispano, nova kosekretario di ULI-IDO.

Nia amiko Antonio Martínez esas la nova kosekretario, kun Hans Stuijbergen, dil Unio por la Linguo Internaciona Ido. Nia lektanti memorez ke Antonio recevis satis voti por esar membro dil Direktanta Komitato di ULI-IDO.

Pos l'asigno dil ofici dil komitato Antonio esos la sekretario, kun la nederlandiano Hans Stuijbergen. La prezidero esas la franco Gaël Richard. Ni esperas ke la nova direktanta komitato kontributos l'avanco e suceso dil internaciona linguo. *Ad-Avane Antonio !*

Voces del Haiku en la Lengua Ido (Voci dil Haiku en la linguo Ido) esas belega edituro quan onu povas spektar en YouTube che la ret-situo: https://www.youtube.com/watch?v=Migquz_zoCE

Ol aparis en la elektronikala revuo elrincondelhaiku.org . Ibe nia amiko Antonio Martínez deklamas deko de haiku, qui aparas en la hispaniana ed en la idala linguo. Bela muziko akompanas singla deklamita haiku. En l'unesma parto dil prezentado onu informas pri la origino dil linguo Ido e fine nia amiko Antonio parolas pri la konveno dil adopto di internacional linguo e pri la apteso di Ido-linguo.

Ni profitez nia linguo

La solvuro por la genro en Ido esas tante eleganta ke semblas a me esar regretinda misprofito ke la homi ne paruzas ol.

Dum mea tilnuna tempo en Idia me ofte lektis ed audis, exemple, “siorino”, ma nultempe “siorulo”. Uzar kustume femina sufixo, ma formo neutra vice maskula esas supozar ke viresar esas la normala stando di homi.

Me komprenas ke la homi tendencas parolar quale en sua matralla lingui, ma la naturala lingui, kustumale, kulpas pri *androcentrismo same kam la tota socio. Viro kom centro e mezuro di omno. Mulieri esas la eceptajo, la derivuro, (Eva kreesis ek la kosto di Adam) e pro to on mustas remarkigar.

On devus limitizar la sufixi -in- e -ul- a la kazi en qui la informo pri la genro importas, do ni devas questionar ni: pro quo esas grava saveskar la genro, ma ne la koloro di la okuli, la estado civila, la evo, la sociala rango, edc.?

Altra-latere esas la ecepti (oli ya esas poka, ma me volas parolar pri co).

Meaopiniono, nula radiki devus esar diferanta pro la genro. Se la difero inter “matro” e “patro” dependas de la genro, quo eventas che nebinara homi? Li ne povus uzar ta vorti.

La difero inter patro e matro ne devus esar pro la genro, ma pro la relato; me explikas: matro, qua *gestacas(ensinigas) e parturas la filio; e patro, genitoro qua ne facas to. Tale esus posibla por la LGTB-komunitato, se on volus, uzar vorti quala matrulo e patrino, e tala vorti esus preciza e respektoza.

E do, me opinionas ke la difero pro la genro devus esar limitizita a la sufixi -in- ed -ul- kande ol esas vere necesa e ne havar diferanta radiki por

por la genri se la relato esas la sama.

Lingui por esar vivanta mustas evolucionar. To quon on ne nomizas ne existas, do ni devas permisar a nia linguo evolucionar kun la mondo. Genro, nun-epoke, komprenesas kom ulo pri quo irgu darfas definar su tote libere e do, quante min multe ni supozez tante min multe ni eroros. Ido donacas a ni la posiblajo parolar respektoze tasinse, kontre ke nur poka lingui grantas ol a ni; ni do profitez tal avantaajo!

ITZIAR

L'altra idala dicionario

Piro-tekno

L'ultima teguleto

Abunda e ravisanta esis omna kreaĵi facita dal mozaikisto til ta dio dum la maja kalendi. Dum infantal evo, la brilo dil blanka petri trovita apud la maro Tireno facinis lu. Lu vidis ke ta petri, apud altri nigra sprucita da volkano, esis apta igar videbla desegnuri tam bela kam olti facita da altra infanti per stileto en la tabelo. Lua unesma desegnuro montris folioza palmiero, certe lu nul-tempe vidis ta arboro, ma nubia sklavo deskriptis ol tante detaloze, ke lu esis kapabla desegnar ol, petreto an petreto.

Lu ank imaginis Herkulo ocidanta Herion, lore omni astonesis nam lu esis kapabla desegnar la muskuli di la tauri di Krisorido e la flugo dil flecho lansita aden la giganto. Lu desegnis dei, heroi e nekonomocata militisti. En lua kreaĵi aparis la brilo dil suno sur la harari dil figuri, quankam la brilant astro ne aparis en la moziko. E se ulu observis proxime la kreaĵo, ibe nur esis teguleto apud teguleto.

Lu konciiis ke to esus sua ultima kreaĵo. Stranje lu, qua sempre eludis parto-prenar en dansi, festi e bakanali, devis nun imaginar la parado di Bacchus e desegnar per petri la frenezio dil dansanti, la forto dil kavali trananta la triumfala charo dil deo, la joyoza muziko dil fifristi e omno cirkondita da pampli e viti, ek ube on ekstraktis la jermo di ta joyeso.

Dii e semani pasis. La mozaikisto finis sua kreaĵo, sua ultima kreaĵo. Lu savis ke la mozaiko ornos la korto di richa komercisto, ibe brilos lua maxim bela kreaĵo. La komercisto, quankam plebeyo, esos superbe fiero montrar la enireyo di sua hemo, ornita da mozaiko apta por palaco di patrico. Pro to, la komercisto instigis lu parfinar la mozaiko, quankam lu savis ke ol esus lua ultima kreaĵo.

Kande la mozaiko esis parfinita, la komercisto esis pronta pagar la decidita denari, ma la mozaikisto des-aparis. Nam lu esis yusta homo, lu serchis la artisto en taverni, en la portuo, en la petro-mineyi, ma nul savis ube lu esis, la mozaikisto simple des-aparis. Kande la komercisto revenis heme, mem kontenta nam lu havis belega mozaiko qua kustis nul preco, des-kovris ke la kreaĵo certe ne esis parfinita. Mankis teguleto mikra, ma sat videbla. Tamen, lu ne suciesis, lu nur devis trovar ed inkastrar sam-kolora petreto. Lu probis pozar stoneto, brilanta petro e simpla gravelo,

ma lu nul-tempe sucesis trovar teguleto qua, segun koloro e grandeso, povus kompletigar la mozaiko.

El sempre pensis ke to esis bela stroko. Lua unesma tasko kom arkeologo esis plusolidigar e transportar un ek la maxim bela romana mozaiki til nun des-kovrita, e fortuneze, la kreaĵo esis kompleta. Lore, elu kovris la mozaiko per stofa e pose lu separis ol ek la sulo. La kreaĵo astonis pro sua beleso. Certe la mozaikisto

pozedis mento imaginema, nam lu kapablis kompozar belega imaji, elu pensis. Cirkum central oktagonon, ube aparis la deo Bacchus en sua charo, aparis dansanti, muzikisti, bela yunini, jentila yunuli. Omni, per sua gesti e vizaji, semblis esar felica apud la deo.

Elu pozis la mozaiko sur lignoza planko e, teguleto pos teguleto, lu vishis la totaĵo. La kreaĵo semblis esar perfekta e la tempo apene pasis tra ol, tamen segun esplori, on facis ol dum la 2-esma yarcento a.K. Elu esis felica kun ta laboro, quankam nur esis vishar singla teguleto. Omnaloke elu sentis su observata. Euros, Boreas, Cefiro e Notos, qua aparis sur singla angulo dil mozaiko, esis la fidela gardisti dil mozaiko dum omna yarcenti.

Kand elu parfinis sua laboro, lu vidis ke existis mikra vakua loko en la mozaiko. Ibe mankis teguleto. Elu serchis e ri-serchis tra la tota

chambro, ma elu trovis nul stoneto, qua segun koloro e grandeso, povus esar inkrastata en la mozaiko.

Lua vivo esis longa. Lu ne kapablis memorar quanta mozaiki esis facita da lu. Ulu afirmis ke lua nomo esus memorata dum yarcenti kom la maxim glorioza mozaikisto dil Imperio e lua kreaji esus eterna. Ma, lu sempre pensis ke nul laboro povas esar plu importanta kam ekstraktar ek la tero lua lakrimi e kompozar per oli to quon lu sonjis.

En lua manui esis lua ultima kreajo, ma lu ne deziris parfinar ol. Lu pensis ke ne povus esar plu estimata la fina kreuro kam la laboro krear ol. Pro co lu decidis ne pozar l'ultima petreto aden la mozaiko. Lu donos ol kom pago a Karon, nam mem la maxim valoroza moneto povas esar plu importanta kam la laboro facita dal mozaikisto dum lua vivo.

J.M.R.H.

Ka Vu prizas la revuo?

Se yes, ne dubitez sendar Vua artikli, rakonti, informi, e.c.
Plezure ni publisos oli en nia pagini, talmaniere ni povos lektar
kunlaboruri di omni en nia belsona internacional linguo.

Nia adreso: idosocietohispana@hotmail.com

Lasta libri en Ido-linguo

LA TRAGEDIA DI IULIUS CAESAR

La dramato da William Shakespeare, tradukita da Brian E. Drake aden Ido-verso.

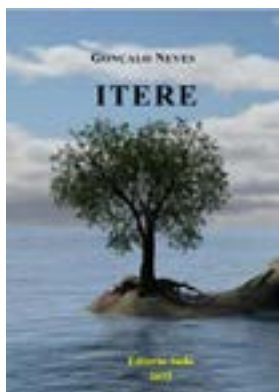
La libro esas legebla che la retsituo

<https://archive.org/details/la-tragedio-di-iulius-caesar>

REJULO UBU

La famoza dramato da Alfred Jarry, tradukita da Brian E. Drake esas libere legebla che la ret-situo:

<https://archive.org/details/rejulo-ubu/mode/2up>

ITERE

Kolekturo de 18 original Ido-poemi da Gonçalo Neves, kun prefaco da Nuno Lemos. Ica kolekturo kontenas omna poemi quin la portugala autoro skriptis de pos 2002. La libro esas libere e gratuite deskargebla che:

<https://ia801902.us.archive.org/23/items/itere/Itere.pdf>

Gramatikala Pagino

La voz pasiva sintética

El título del tema de hoy puede parecer complicado, pero se trata de un recurso que nos permite la lengua internacional Ido y que seguro que has visto más de una vez en algún artículo o en algún libro. Veamos de qué se trata.

En primer lugar recordemos que la voz pasiva es una construcción en la que el objeto se presenta como sujeto y el sujeto como agente. Al contrario de la voz activa, que es la que habitualmente usamos cuando hablamos o cuando escribimos. Véamoslo con un ejemplo:

Yo leo un libro

Esta oración tan simple sigue el esquema típico “Sujeto + Verbo + Objeto”. Es decir, hay un **sujeto** que realiza una acción, un **verbo** que describe esa acción y finalmente un **objeto** que soporta o sobre el que se realiza la acción. En Ido la voz activa sigue esa misma estructura:

Me lektas libro

Naturalmente podemos usar el pasado y el futuro en este tipo de frases: *Me lektis libro / Me lektos libro*.

Sin embargo la mayoría de las lenguas (no todas) nos permiten enfatizar y poder otorgarle más importancia al objeto, pasando a ser el sujeto en las oraciones que llamamos pasivas. Así, esa misma frase en voz pasiva sería:

Un libro es leído por mi / Libro esas lektata da me

Naturalmente la voz pasiva solo es posible con verbos transitivos, que son aquellos que necesitan de un objeto sobre el que se realiza la acción, en tanto que el protagonista de estas frases es el objeto y evidentemente si no hay objeto no hay voz pasiva posible. En el ejemplo anterior si no hay un libro que leer, la frase no puede pasarse a voz pasiva. 21

En la lengua Ido también se usa la voz pasiva. Así, la frase en activa *Me lektas libro*, pasa a voz pasiva como *Libro esas lektata da me*. Veamos algunos elementos de esa frase:

- El objeto en activa “*libro*” pasa a ser el sujeto en voz pasiva.
- El verbo, que en activa va en forma simple “*lektas*”, pasa en pasiva a ser compuesto con el verbo “*esar*” + participio.
- Por último el sujeto en activa pasa a ser complemento agente, indicando quién realiza la acción. Este complemento agente se inicia con la preposición “*da ...*”

Me esas neta, ma ofte... me esas amata da makuli

Pero claro está, en voz pasiva también podemos hablar de pasado, presente y futuro, porque el libro pudo ser leído, puede ser leído o podrá ser leído. Para diferenciar estos tiempos utilizaremos el participio en pasado, presente o futuro.

- *La libro esas lektita da me* (fue leído, en pasado).
- *La libro esas lektata da me* (es leído, en presente).
- *La libro esas lektota da me* (va a ser leído, en futuro).

No vamos a complicar esta explicación con las variantes lógicas *esis lektata*; *esos lektata* y así con todas las combinaciones posibles, porque eso puede ser objeto de otra explicación más adelante.

Lo que hay que destacar de la lengua Ido, y además este es el tema principal a tratar en este artículo, es que es posible unir el verbo

Sintética o Conjunta". El objetivo de esta construcción es simplificar la gramática y abreviar en el uso de palabras. Así:

*La libro **lektesas** da me = La libro esas lektata da me*
*La libro **lektisas** da me = La libro esas lektita da me*
*La libro **lektosas** da me = La libro esas lektota da me*

Este uso de la forma pasiva, que denominamos "sintética" en tanto que se produce una síntesis entre el verbo ser y el participio, es un recurso de la lengua internacional que nos ayuda a formar de manera abreviada la voz pasiva, evitando una forma más pesada de usarla. Siempre será más cómodo usar una sola palabra "*amesas*" que una construcción verbo + participio "*esas amata*". Por supuesto, después de "*amesas*" iría el complemento agente encabezado por la preposición "*da*". Veamos algunos ejemplos.

- *Mea patrino amesas da mea patrulo.*
- *Vereso pruvesis da multa experimenti.*
- *Bona agi dankesos da multa homi.*

Para traducir al español estas frases podemos, o bien usar la voz pasiva del verbo en su forma habitual "mi madre es amada por mi padre", o bien usar lo que se denomina voz pasiva refleja "las buenas acciones se agradecerán por muchas personas", o simplemente "serán agradecidas..."

Por último vamos a hablar de cómo unir el verbo ser en su forma imperativa (esez) con el participio, lo que daría como resultado lo que en español denominamos subjuntivo o volitivo. Así:

- *Deo dankesez* (Dios sea agradecido)

En este caso podemos omitir el complemento agente, porque puede entenderse que se trata de un agente general (todo el mundo, una colectividad concreta) o deducirse por la oración (alguien a quien se pide o se ordena algo). Ejemplos:

- *La bona libri lektesez* (Los buenos libros tienen que ser leídos)
- *La bona libri lektesez dal lernanti* (Los buenos libros tienen que ser leídos por los alumnos).

Como resumen final podemos decir que la construcción “verbo ser + participio” (es amado, es leído, es respetado...) en la lengua internacional Ido podemos unirla directamente.

- *Tu amesas da mea fratino. (eres amada)*
- *Mea opiniononi pruvesis da fakti. (fueron probadas)*
- *Ido linguo parolesos da multa homi. (será hablada)*

Nia Pioniri

Linguo internacionala

Robert Castelló Pujades
1914 ~ 1998

ROBERT CASTELLÓ

Robert Castelló Pujades naskis en Barcelona en la yaro 1914. En 1928 lu lernis Esperanto, olim lu esis aktiva membro dil *Zamenhof-Instituto* di Barcelona. En la yaro 1932 lu konocis l'internacional linguo Ido e balde lu ja esis mebro dil Iberiana Ido-Federuro, pose Hispan Amiki di la Linguo Internaciona Ido. En la yaro 1935 Robert atingis Diploma Atesto pri Savo ed en 1936 lu esis reprezentero dil Ido Konsul-Servo. Ca servo fondesis da Clara Kreis-Schneeberger kun la skopo mediacar donaci e por pruvar l'uzebleso di internaciona helpo-linguo.

En la yaro 1936 (monato julio) komencis en Hispania interna milito. Robert en ta yaro facis l'obligata militala servado en la vilajo Figueras, apud la frontiero inter Hispania e Francia. En la kazerno lu renkontris altra du idista yunuli e kune li organizis ido-kurso por soldati dum la libera tempo. Pose, kande la exterlanda volontarii venis aden Hispania por luktar apud la republikana aremo, Robert Castelló helpis en la franca frontiero okazione dil arivado di kelka esperantisti.

Pos restado en la kalma vilajo Figueras la detachmento di Robert Castelló esis destinata aden Madrid. Ibe lu esis dum la lasta monati dil yaro 1936, en Somosierra e Guadarrama, vilaji situita an la montari. Robert parolis kelka lingui, tale, pos kelka monati lu recevis l'impero duktar detachmento ube preske omna soldati esis exterlanda. Ibe lu konocis la marshalo Josip Broz "Tito", qua pose esos prezidanto di Jugoslavia.

Dum ta yari, lu ofte sendis letri ad idala revui por postular la sokurso dil movimento idista por la republikana guvernierio.

Soldati en la fronto-lineo di Guadarrama dum la hispana interna milito

Kande la milito finis, Robert Castelló ri-venis aden la vilajo Vilanova i la Geltrú, apud Barcelona. Lu sendis letri ad hispan jurnali por konocigar la linguo Ido, ma ta artikli ne aparis nam la nova hispan autoritati ne esis favora ad internacional movementi, komprende anke ne ad internacional linguu. Do, pos la milito omna idala asociuri disparis, tamen Robert duris la kontakti kun multa idisti en nia lando, chefe en Katalunia ed en la andaluzia urbo Málaga. Danko a ta kontakti e a lua rilati kun idisti en la sudo di Francia ed en Suisia, lu helpis kelka idisti fugar su ek Hispania tra la franca frontiero.

Quankam modesta laboristo, lu esis shuo-shablonisto, Robert Castelló profitis omna okazioni por dis-konocigar nia linguo inter amiki e vicini. Inter li trovesis Juan Serra Güell, muzikisto di Vilanova i la Geltrú, qua pleis kanzoni kun sua orkestro en stradi e placi dil vilajo, lu sempre finis la pleadi per l'idala himno. Dum ta yari, en 1946, Robert atingis la diplomo di Ido-docero.

Komence dil 6-esma yardeko, l'idisti en Hispania ri-organizis su circum prestija ed influanta advokato di Barcelona, Sioro Juan de Nadal i Quadras. Altra important idisti esis Joaquín Ferreras Fresquet, Pedro Marcilla e Manuel Escuder, anke la laborema Ido-docero Patricio

Martínez, qua docis l'internacional linguo en Valencia. En ta yari esis en Hispania preske mil homi qui parolis o studiis Ido. En la yaro 1963 onu organizis en Barcelona internaciona Ido-Konfero ed ibe parto-prenis anke Robert Castelló.

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

LANDAL REPRESENTERI

Andora: Robert Castello, Ido-Konsul-Servo, carrer Alzinaret 2, 1°, 2^a,
Andorra-la-Vella (Pyr.)
Anglia: Tom Lang (redaktero di *Ido-Vivo* e kasero ILSGB), 2 Ben-
tham Way, Staincross, *Barnsley*, South Yorkshire, S75 5QA

Sur la revui aparis unesma-loke la nomo di Robert Castelló
kom reprezentero di ULI-IDO en Andora.

En la yaro 1975 Robert Castelló esis reprezentero dil Uniono por la Linguo Internaciona en Hispania. Dum la lasta yari di sua vivo lu translojis sua hemo aden Andora, mikra lando en la mezo dil Pirenei inter Francia e Hispania, ibe lu ank esis reprezentero di ULI-IDO. Dum ta yari lu esis paralizita e ne povis voyajar, do lua kontakti kun l'extera mondo sempre esis per ofta korespondado, ne nur en Ido, nam lu konocis altr internacional linguu. Ma la apogo e labori di Robert Castelló por nia linguo esis konstanta til sua morto en la yaro 1998.

Ni parolez pri:

Uceli

UCELO esas animalo ek la klaso di vertebrozi, ovipara, kun du pedi, la membri avana alo-forma, kovrita per plumi, beko korno-harda e sen denti.

Frazi en la hispana linguo e tradukuro aden Ido relatanta a uceli:

- A vista de pájaro
Vido de supre / Ucel-vido
- Matar dos pájaros de un tiro
Facar du kozi per una stroko
- Más vale pájaro en mano que ciento volando
Plu valoras en tua manuo un ucelo kam cent flugant en cielo
- Pájaro que vuela a la cazuela
Flugant ucelo, quik aden padelo
- Está hecho un buen pájaro
Lu esas timenda raskalo
- Pájaro de mal agüero
Mal-auguroza homo
- Me lo dijo un pajarito
Uceleto con dicis a me
- Tener pájaros en la cabeza
Havar fantazioza projeti
- Según es el pájaro, así es el nido
Quala ucelo, tala nesto

“Canto Gris”, originala en la Hispana da Lidia Balkenende.
Tradukuro aden Ido da Alex Quaranta.

GRIZA KANTO

Me havas griza kanto kun muziko de vento,
Qua ja delonge inflammas mea anmo;
Kanto griza di fumuro, di *ombuo e di silenco.

Ol esas ye l' amoranti qui rukulas en la placo,
Sur la koldeso dil marmoro ed anke ye la gesto,
Cirkum la marchado dil homi, o la kiso-bruiso...

En l' okuli grimita; sur la vetrini luxozza,
Sen nombri, sen preci; anke ye ambicio qua maladigas...
Ed en la longa silenci dil tombeyi.

Griza kanto es la rivero, la kantini, l' ebriemi,
Ed ank' es kanto la sireno qua maladon portas;
Kanto es l'edifici simetre aranajita,
Ed anke ol esas tango da oldulo siflita.

Kanto griza esas olta qua rede vestizita,
Kun sinuoza figuro, sua korpon negocias;
Esas griza la briki, anke l' pavimento;
E la pluvo falanta sur mea shultri senmova.

Trist esas la formo dil kruco che l' templo,
E la jemo qua fugas de apertita fenestro,
E l' oldi qui tremas en vestibuli frostigita,
E mea pavoro esas griza...

(*) Ombuo, Hispane: “ombú” (Phytolacca dioica). Arboro qua kreskas en la Pampana regiono di Arjentinia.

Hispana Literaturo

RIMO LIII

Retrovenos l'obskura hirundi
en tua balkon' sua nestin por pendar,
e li ludante frapos per sua ali
itere la kristal'.

Gustavo Adolfo Bécquer
1836 - 1870

Ma ti qui represis sua flugo
por tua beles e mea joyon admirar,
ti qui habile lernis nia nomi...
ti...ne venos ja.

Retrovenos folioza kaprifoli
por la murin dil gardeno klimeskar,
ed itere dum vespero li montros
sua beleso sen kompar'.

Ma ti kovrita da fresha roso
dil qui ni vidis la guteti tremetar
e pos falar quale larmi dum matino...
ti...ne venos ja.

Retrovenos amoroza vorti
Por itere en tua oreli sonadar;
E tua kordio pos profunda sonjo
Vekar su forsan.

Ma mute, astonate e kun extazo,
quale on adoras Deo en la altar',
quale me amis tu..., tale nulu,
povos tun amar.

Bon Apetit !

La gazpacho esas kolda trinkajo facita per legumi e oliv-oleo, tipala en la sudo di Hispania, precipue en Andaluzia, Kastilia La Mancha ed Extremadura. Dum somerala monati, pro la varmoza temperaturo, esas ofta trinkajo. En la Mezevo la gazpacho esis trinkajo dil rurani, qui nur povis uzar modesta ingredienci, tale pano, ailo ed aquo. Pos la des-kovro di Amerika, la tomati konocesis en Europa, lore rurani uzis ta legumo en multa recepti. Hodie existas multa varianti di ta trinkajo, ma ni parolos pri la tipala e tradicionala gazpacho.

Ingredienci:

• Tomati (1 kgr)

• Oliv-oleo

• Salo

• Alio (2 peceti)

• Kukombro (1)

• ½ verda pimento

• Pano

• Vinagro

• Aquo

Recepto:

1) Sen-sheligez e tranchez la kukombro. 2) Tranchez la tomati, du peci singla tomato. 3) Sen-sheligez la alii. 4) Tranchez la pano en peceti. 5) Posez la legumi, la pano, oliv-oleo, vinagro e salo en elektrala quirtilo. 6) Quirlez omno dum kelka minuti (3~4). La rezultajo devas esar kremozaj. 7) Varsez la kremo aden l'aquo e quirlez omno per kuliero. 8) Onu povas filtrar la kremo, tale onu evitas drinkar peceti di legumo o la sheli dil tomati. 9) Koldigar la trinkajo en frigorilo dum kelka hori. 10) Onu povas pozar sur la likuozaj kremo peceti di kukombro e tomato.

Vortala Distraktilo

	A	B	C	D	E	F	G
1							
2				■			
3							
4				■			
5							
6			■		■		
7		■		■		■	
8	■						■

1. Forsendar amase la personi qui okupas loko.
2. Ca kozon. ■ Komuna finaji en la vorti *surda* e *verda*.
3. En granda domi od en institucuri, la personi di qui la rolo konsistas ye jerar la spensi.
4. (*Sen la lasta vokalo*) fero-tolo dina, kovrita ek induturo de stano, qua protektas lu de rusto. ■ (*Inverse e sen la lasta vokalo*) en la germana e skandinava mitologio, feo qua habitas profunde en la aquo-amasi.
5. Preparaji farmaciala, qui rezultas de la mixo de ula siropi kun alkoholaji.
6. Negado kun forta intonado. ■ Vokalo. ■ Pronomo personala, singularo, qua reprezentas irgo altra kam persono.
7. Konsonanto. ■ Segun la romani *kinadek*. ■ Konsonanto. ■ L'unesma.
8. Esar instalita en domo.

- A. (*Sen la lasta vokalo*) titolo honorala.
- B. Sonuno simpla, emisata per lasar la aero ekirar de laringo e trairar la boko sen obstaklo.
- C. Elektrodi pozitiva di elektro-baterio. ■ Konsonanto.
- D. Simbolo kemiala dil potaso. ■ Komplemento direta. ■ (*Inverse*) qua ne plus esas. ■ En la japoniana automobili.
- E. La maxim granda quadripedi di Europa. ■ Partikulo gramatikala qua indikas la tota speco od omna individui di la speco.
- F. Kontemplo kun astoneso. ■ Konsonanto.
- G. (*Inverse*) rangizar tale ke la ensemblo formacas quaza lineo.

Hieroglifo

Lu pregas izolita en fora loko

Qua lu esas? _____

Tu esas plezure aceptata en la biblioteko. Hike tu trovos libri pri aventuri, pri historio, pri humuro, pri filozofio, pri amoro... pri cento di temi!

Humuro

Solvuri dil pasinta numero

	1	2	3	4	5	6	7
A	M	U	L	I	E	R	O
B	O	■	A	E	R	■	S
C	N	I	R	V	A	N	A
D	O	T	I	■	I	T	U
E	K	A	N	T	I	N	A
F	L	■	G	E	K	■	I
G	O	N	O	K	A	I	D

Ube tu vidis skurelo? **EN FORESTO**

Aparas la prepoziciono *EN* for la punto kardinala *ESTO*.

Do: EN FOR ESTO = **EN FORESTO**

Recursos en Internet para el aprendizaje y perfeccionamiento de la Lengua Internacional Ido.

Métodos para aprenderlo:

<http://kanaria1973.ido.li/idohispania/k00.html>

<http://kanaria1973.ido.li/publikaji/curso2.pdf>

Kompleta Gramatiko Detaloza: <http://kanaria1973.ido.li/krayono/kgd.pdf>

Diccionarios:

Español / Ido: <http://kanaria1973.ido.li/krayono/dicespido.html>

Ido / Español: <http://kanaria1973.ido.li/krayono/dicidoesp.html>

Français / Ido: <http://lavaleo.tripod.com/francaisido.html>

English / Ido: <https://www.idolinguo.org.uk/idendyer.htm>

Diccionario de la 10000 Radiki di la linguo universala Ido da Marcel Pesch: <http://www.ido.li/vortari/radikaro.pdf>

Páginas en Internet:

Uniono por la Linguo Internaciona Ido: <http://www.uli-ido.ovh/>

Germana Ido Societo: <http://www.idolinguo.de/index.php>

Ido-France: <http://www.ido-france.ovh/>

Nord-Amerikana Ido Societo: <http://web.archive.org/web/20120304005328/http://idomondo.org/>

Múltiples recursos en Ido: www.ido.li

Wikipedia en Ido: <https://io.wikipedia.org/wiki/Frontispico>

Ido-linguo Konfer-urbo

24-26 septembro 2021

Valimo

